

Марія Кирилюк
(Умань, Україна)

СЛОВНИКОВИЙ СКЛАД МОВИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ ЛЕКСИКОГРАФІЇ

Нинішній час відзначається глобальними соціально-економічними процесами. Невипадково, що якраз в цей період особливо відчутними є і мовні зміни. Передусім значно зростають темпи збагачення словникового складу мови, з'являються нові тенденції мовного вжитку, що не може не знайти свого відображення в лексикографії, зумовлюючи її оновлення.

Найбільш показовою є в цьому сенсі ситуація в неології. Так, в кінці минулого століття констатувалася фахівцями відсутність в німецькій мові на відміну від інших мов словника неологізмів, укладеного на принципах наукової лексикографії, що викликало до життя відповідний проект Інституту німецької мови (IDS), зорієнтований на публікування словника неологізмів, який би відповідав сучасним підходам в лексикографії [3].

В результаті вищезначений проект зреалізувався як пілотний проект в Інтернеті, де вихідна концепція втілюється в життя завдяки новим можливостям інформаційної техніки. Online - версія словника неологізмів має цілий ряд переваг перед друкованими словниками, основна із яких полягає в можливості його постійної актуалізації та поповнення, чого бракує традиційним словникам. В ньому детально описані лексичні новотвори німецької мови, котрі увійшли до загального вжитку в 90-роки минулого століття, але не знайшли належного відображення в існуючих словниках.

На відміну від словника неологізмів, осучасненого своєю Інтернет-версією, словник скорочень Дудена (Duden. Das Wörterbuch der Abkürzungen 2005) зазнав удосконалень більшою мірою змістового характеру. Цей словник, п'яте видання якого побачило світ, засвідчує, наскільки аббревіатури та скорочення проникли в усі сфери сучасного життя і впливають на нього [2].

Нове його видання відрізняє від попереднього збільшення обсягу на 10000 одиниць. Відрадною є і новизна змістової концепції. Адже вперше при укладанні такого словника його джерельною базою стає поряд з традиційними газетами і журналами також Інтернет.

Збагачує цей словник в порівнянні з його попереднім виданням також і те, що окрім алфавітного принципу організації застосовується і групування скорочень за суспільно релевантними сферами. І знову таки вперше пропонується не лише перехід від скорочення до повної форми, а і зворотній шлях, тобто від повної форми до її скорочення. Адже питання, як скоротити слово, іноді також викликає труднощі.

Таким чином, останнє видання словника скорочень німецької мови засвідчує пристосування такого досить традиційного типу словника до змін суспільних відносин та комунікативних потреб мовців, котрі з тих чи інших причин стикаються з аббревіаціями або з іншими різновидами скорочень чи проявляють інтерес, в тому числі і науковий, до креативного словотвору.

Незамінним довідником для кожного, хто займається описом та інтерпретацією писемних пам'яток німецької мови, стають словники того чи іншого історичного періоду її розвитку. Адже історичні форми власної мови - особливо дуже віддалені в часі - для сьогоднішніх мовців є не більш зрозумілими аніж іноземна мова. Наукові засади такого роду лексикографії заклали свого часу ще Якоб та Вільгельм Грімм виданням словника німецької мови (Deutsches Wörterbuch), де, за сьогоднішніми оцінками вчених, іноді незадовільно, а іноді блискуче описана нововерхньонімецька мова (Neuhochdeutsch) [1].

Для різних періодів історії німецької мови є словники різної повноти та якості. Найнадійнішими з них вважаються ті, що стосуються давньоверхньонімецької (ca.750-1050 р.р.). Середньоверхньонімецька (ca.1050-1350 р.р.) лексикографічно описана на досить високому якісному рівні, як на час виходу в світ її трьохтомного словника, але на даний час уже дещо застарілого.

Останнім доробком в цій області має стати словник ранньонововерхньонімецької мови (ca.1350-1650 р.р.), над яким працює великий колектив науковців. Якщо ця більш аніж об'ємна праця буде завершена, як заплановано, в 2010 році, то з часу публікування її перших томів (1986) до виходу в світ всього видання в повному обсязі пройде 24 роки, що вважається не занадто багато для такого великого за обсягом історико-лексикографічного проекту [1].

Такий словник є не лише визначним науковим досягненням, а і непересічним явищем в історії культури, надаючи неоціненну інформацію про одну з найцікавіших епох європейської, передусім німецької історії. Цей історичний період - якраз той час, в якому нинішньому поколінню німців слід шукати корені їх сьогоднішнього світобачення.

У відтворенні такого важливого історичного минулого мові, передусім її словниковому складу, належить роль, яку важко переоцінити. Все це робить словник ранньонововерхньонімецької мови важливим внеском в сьогодення: показуючи, що думали і говорили раніше, він дає пояснення тому, що думають і кажуть зараз [1].

Таким чином, проведений аналіз німецьких лексикографічних праць на прикладі словників неологізмів та скорочень, а також багатотомного словника ранньонововерхньонімецької мови засвідчує, що вони укладені на засадах сучасної наукової лексикографії, які полягають в повноті відображення нових лексичних надходжень на основі сучасних інформаційних технологій, здійснюються не окремими науковцями, а переважно як колективні лексикографічні проекти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Der Sprachdienst Heft 4/2001, S.134 -141.
2. Der Sprachdienst Heft 5-6/2005, S.180 -182.
3. Der Sprachdienst Heft 4/2007, S.146- 159.